EUROOPA
KOMISJON

Brüssel, 19.6.2024
COM(2024) 602 final

Soovitus:

NÕUKOGU SOOVITUS

Bulgaaria majandus-, sotsiaal-, tööhõive-, struktuuri- ja eelarvepoliitika kohta

{SWD(2024) 600 final} - {SWD(2024) 602 final}

Soovitus:

NÕUKOGU SOOVITUS

Bulgaaria majandus-, sotsiaal-, tööhõive-, struktuuri- ja eelarvepoliitika kohta

EUROOPA LIIDU NÕUKOGU,

võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingut, eriti selle artikli 121 lõiget 2 ja artikli 148 lõiget 4,

võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 29. aprilli 2024. aasta määrust (EL) 2024/1263 majanduspoliitika tulemusliku koordineerimise ja mitmepoolse eelarvejärelevalve kohta ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrus (EÜ) nr 1466/97,[1] eriti selle artikli 3 lõiget 3,

võttes arvesse Euroopa Komisjoni soovitust,

võttes arvesse Euroopa Parlamendi resolutsioone,

võttes arvesse Euroopa Ülemkogu järeldusi,

võttes arvesse tööhõivekomitee arvamust,

võttes arvesse majandus- ja rahanduskomitee arvamust,

võttes arvesse sotsiaalkaitsekomitee arvamust,

võttes arvesse majanduspoliitika komitee arvamust

ning arvestades järgmist:

(1) 19. veebruaril 2021 jõustus Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2021/241,[2] millega loodi taaste- ja vastupidavusrahastu. Taaste- ja vastupidavusrahastust antakse liikmesriikidele rahalist toetust reformide ja investeeringute elluviimiseks ning sellega kaasneb ELi rahastatav fiskaalne impulss. Kooskõlas Euroopa poolaasta prioriteetidega aitab see kaasa majanduslikule ja sotsiaalsele taastumisele ning kestlike reformide ja investeeringute tegemisele, et eelkõige edendada rohe- ja digipööret ning muuta liikmesriikide majandus vastupidavamaks. Samuti aitab see tugevdada riigi rahandust ning hoogustada majanduskasvu ja töökohtade loomist keskpikas ja pikas perspektiivis, parandada territoriaalset ühtekuuluvust ELis ja toetada Euroopa sotsiaalõiguste samba jätkuvat rakendamist.

(2) 27. veebruaril 2023 vastu võetud REPowerEU määruse[3] eesmärk on järk-järgult kaotada ELi sõltuvus Venemaa fossiilkütuste impordist. See aitaks saavutada energiajulgeoleku ja mitmekesistada liidu energiavarustust ning edendada samal ajal

---

1 ELT L 2024/1263, 30.4.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1263/oj

2 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. veebruari 2021. aasta määrus (EL) 2021/241, millega luuakse taaste- ja vastupidavusrahastu (ELT L 57, 18.2.2021, lk 17, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2021/241/oj).

3 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 27. veebruari 2023. aasta määrus (EL) 2023/435, millega muudetakse määrust (EL) 2021/241 riiklike taaste- ja vastupidavuskavade REPowerEU peatükkide osas ning määrusi (EL) nr 1303/2013, (EL) 2021/1060 ja (EL) 2021/1755 ning direktiivi 2003/87/EÜ (ELT L 63, 28.2.2023, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2023/435/oj).

taastuvate energiaallikate kasutuselevõttu, energiasalvestusvõimsust ja energiatõhusust.

(3) Komisjon avaldas 16. märtsil 2023 ka teatise „ELi pikaajaline konkurentsivõime: pilk 2030. aasta järgsesse aega“,[4] et anda teavet poliitiliste otsuste tegemiseks ja luua raamtingimused majanduskasvu hoogustamiseks. Teatises käsitletakse konkurentsivõimet üheksa üksteist tugevdava teguri kaudu. Nende tegurite hulka kuuluvad muu hulgas juurdepääs erakapitalile, teadusuuringud ja innovatsioon, haridus ja oskused ning ühtne turg, mis on esmatähtsad poliitikaprioriteedid reformide ja investeeringute elluviimiseks, et lahendada praegused tootlikkusega seotud probleemid ning suurendada ELi ja selle liikmesriikide pikaajalist konkurentsivõimet. Pärast kõnealust teatist esitas komisjon 14. veebruaril 2024 ühtse turu ja konkurentsivõime aruande[5]. Aruandes on üksikasjalikult kirjeldatud Euroopa ühtse turu tugevaid külgi ja probleeme ning kajastatud aasta jooksul toimunud muutusi, tuginedes eespool nimetatud üheksale konkurentsivõimet edendavale tegurile.

(4) 21. novembril 2023 võttis komisjon vastu 2024. aasta kestliku majanduskasvu analüüsi,[6] mis tähistas majanduspoliitika koordineerimise Euroopa poolaasta (2024) tsükli algust. 22. märtsil 2024 kiitis Euroopa Ülemkogu analüüsi prioriteedid konkurentsivõimelise kestlikkuse nelja mõõtme raames heaks. 21. novembril 2023 võttis komisjon määruse (EL) nr 1176/2011 alusel vastu ka 2024. aasta häiremehhanismi aruande, milles ei nimetatud Bulgaariat ühe liikmesriigina, keda võib mõjutada tasakaalustamatus või kelle puhul on oht, et teda võib mõjutada tasakaalustamatus, ja kelle olukorda tuleb põhjalikult analüüsida. Komisjon võttis vastu ka soovituse euroala majanduspoliitikat käsitleva nõukogu soovituse kohta, mille nõukogu võttis vastu 12. aprillil 2024, ning ettepaneku 2024. aasta ühise tööhõivearuande kohta, milles analüüsitakse tööhõivesuuniste ja Euroopa sotsiaalõiguste samba põhimõtete rakendamist ning mille nõukogu võttis vastu 11. märtsil 2024.

(5) 30. aprillil 2024 jõustus ELi uus majanduse juhtimise raamistik. Raamistik hõlmab uut Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) 2024/1263 majanduspoliitika tulemusliku koordineerimise ja mitmepoolse eelarvejärelevalve kohta ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrus (EÜ) nr 1466/97. See hõlmab ka muudetud määrust (EÜ) nr 1467/97 ülemäärase eelarvepuudujäägi menetluse rakendamise kohta ja muudetud direktiivi 2011/85/EL liikmesriikide eelarveraamistiku kohta[7]. Uue raamistiku eesmärgid on valitsemissektori võla jätkusuutlikkus ning kestlik ja kaasav majanduskasv järkjärgulise konsolideerimise ning reformide ja investeeringute kaudu. Sellega edendatakse riikide isevastutust ja keskendutakse rohkem keskpikale perspektiivile koos nõuete tõhusama ja sidusama täitmise tagamisega. Iga liikmesriik peaks esitama nõukogule ja komisjonile riikliku keskpika perioodi eelarve- ja struktuurikava. Riiklikud keskpika perioodi eelarve- ja struktuurikavad sisaldavad liikmesriigi eelarve-, reformi- ja investeerimiskohustusi ning hõlmavad riikliku

---

4 COM(2023) 168 final.

5 COM(2024) 77 final.

6 COM(2023) 901 final.

7 Nõukogu 29. aprilli 2024. aasta määrus (EL) 2024/1264, millega muudetakse määrust (EÜ) nr 1467/97 ülemäärase eelarvepuudujäägi menetluse rakendamise kiirendamise ja selgitamise kohta (ELT L, 2024/1264, 30.4.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1264/oj) ja nõukogu 29. aprilli 2024. aasta direktiiv (EL) 2024/1265, millega muudetakse direktiivi 2011/85/EL liikmesriikide eelarveraamistiku nõuete kohta (ELT L, 2024/1265, 30.4.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2024/1265/oj).

seadusandliku tsükli pikkusest sõltuvalt nelja- või viieaastast planeerimisperioodi. Riiklikes keskpika perioodi eelarve- ja struktuurikavades esitatud netokulude[8] kava peaks olema kooskõlas määruse (EL) 2024/1263 nõuetega, sealhulgas nõudega hoida valitsemissektori koguvõlg usutavas langustrendis või viia see langustrendi hiljemalt kohandamisperioodi lõpuks või hoida see mõistlikul tasemel allpool 60 % SKPst ning viia valitsemissektori eelarvepuudujääk keskpika perioodi jooksul alla kontrollväärtuse 3 % SKPst ja/või hoida see allpool kõnealust kontrollväärtust. Kohandamisperioodi võib pikendada kuni kolme aasta võrra, kui liikmesriik võtab kohustuse teha asjakohased reformid ja investeeringud vastavalt määruses (EL) 2024/1263 sätestatud kriteeriumidele. Nende kavade koostamise toetamiseks esitab komisjon [21. juunil] 2024 liikmesriikidele suunised nende esitatavate kavade ja järgnevate iga-aastaste eduaruannete sisu kohta ning edastab kooskõlas määruse (EL) 2024/1263 artikliga 5 neile eelarvekohanduste tehnilised suunised (vajaduse korral võrdlustrajektoorid ja tehnilise teabe). Liikmesriigid peaksid esitama oma keskpika perioodi eelarve- ja struktuurikava 20. septembriks 2024, välja arvatud juhul, kui liikmesriik ja komisjon lepivad kokku tähtaja pikendamises mõistliku aja võrra. Liikmesriigid peaksid tagama, et kaasatakse nende parlamendid ning vajaduse korral konsulteeritakse sõltumatute eelarveasutuste, sotsiaalpartnerite ja muude riigi sidusrühmadega.

(6) 2024. aastal jätkub majanduspoliitika koordineerimise Euroopa poolaasta areng kooskõlas taaste- ja vastupidavusrahastu rakendamisega. Taaste- ja vastupidavuskavade täielik rakendamine on jätkuvalt oluline Euroopa poolaasta poliitiliste prioriteetide elluviimiseks, kuna kavad aitavad tulemuslikult käsitleda kõiki probleeme või märkimisväärset osa probleemidest, mis on viimastel aastatel esitatud asjakohastes riigipõhistes soovitustes esile toodud. 2019., 2020., 2022. ja 2023. aasta riigipõhised soovitused on jätkuvalt sama asjakohased ka taaste- ja vastupidavuskavade puhul, mida on läbi vaadatud, ajakohastatud või muudetud vastavalt määruse (EL) 2021/241 artiklitele 14, 18 ja 21.

(7) 15. oktoobril 2021 esitas Bulgaaria vastavalt määruse (EL) 2021/241 artikli 18 lõikele 1 komisjonile oma riikliku taaste- ja vastupidavuskava. Komisjon hindas määruse (EL) 2021/241 artikli 19 kohaselt taaste- ja vastupidavuskava asjakohasust, tulemuslikkust, tõhusust ja sidusust kooskõlas kõnealuse määruse V lisas esitatud hindamissuunistega. 4. mail 2022 võttis nõukogu vastu Bulgaaria taaste- ja vastupidavuskavale antud hinnangu heakskiitmist käsitleva otsuse,[9] mida muudeti 8. detsembril 2023 vastavalt määruse (EL) 2021/241 artikli 18 lõikele 2, et ajakohastada tagastamatu rahalise toetuse maksimaalset summat[10]. Osamaksete tegemine sõltub komisjoni otsusest, mis on tehtud vastavalt määruse (EL) 2021/241 artikli 24 lõikele 5 selle kohta, et Bulgaaria on rahuldavalt täitnud nõukogu rakendusotsuses sätestatud

---

8 Netokulu, nagu on määratletud nõukogu 29. aprilli 2024. aasta määruse (EL) 2024/1263 artiklis 2 (ELT L 2024/1263, 30.4.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1263/oj). Netokulu – valitsemissektori kulud, millest on maha arvatud i) intressikulud, ii) kaalutlusõigusel põhinevad tulumeetmed, iii) liidu programmidega seotud kulud, mis kaetakse täielikult liidu vahenditest saadava tuluga, iv) riikide kulud liidu rahastatavate programmide kaasrahastamiseks, v) töötuskindlustushüvitiste kulude tsüklilised elemendid ning vi) ühekordsed ja muud ajutised meetmed.

9 Nõukogu 4. mai 2022. aasta rakendusotsus Bulgaaria taaste- ja vastupidavuskavale antud hinnangu heakskiitmise kohta (8091/22).

10 Nõukogu 8. detsembri 2023. aasta rakendusotsus, millega muudetakse nõukogu 4. mai 2022. aasta rakendusotsust Bulgaaria taaste- ja vastupidavuskavale antud hinnangu heakskiitmise kohta (15837/2023).

asjakohased eesmärgid ja sihid. Rahuldav täitmine eeldab, et varem saavutatud eesmärke ja sihte ei ole tagasi pööratud.

(8) 30. aprillil 2024 esitas Bulgaaria kooskõlas määruse (EÜ) nr 1466/97 artikli 8 lõikega 1 oma 2024. aasta riikliku reformikava ja 2024. aasta lähenemisprogrammi. Vastavalt määruse (EL) 2021/241 artiklile 27 kajastab 2024. aasta riiklik reformikava ka Bulgaaria kaks korda aastas esitatavat aruannet taaste- ja vastupidavuskava täitmisel tehtud edusammude kohta.

(9) 19. juunil 2024 avaldas komisjon Bulgaaria kohta 2024. aasta riigiaruande[11]. Selles hinnati Bulgaaria edusamme nõukogu poolt aastatel 2019–2023 vastu võetud asjaomaste riigipõhiste soovituste järgimisel ning tehti kokkuvõte sellest, kuidas Bulgaaria on taaste- ja vastupidavuskava rakendanud. Selle analüüsi põhjal tehti riigiaruandes kindlaks puudused seoses probleemidega, mida taaste- ja vastupidavuskavas ei käsitleta või käsitletakse ainult osaliselt, ning uute ja esilekerkivate probleemidega. Samuti hinnati Bulgaaria edusamme Euroopa sotsiaalõiguste samba rakendamisel ning ELi peamiste tööhõive, oskuste ja vaesuse vähendamise eesmärkide ning ÜRO kestliku arengu eesmärkide saavutamisel.

(10) Eurostati kinnitatud andmete põhjal[12] vähenes Bulgaaria valitsemissektori eelarvepuudujääk 2,9 %-lt SKPst 2022. aastal 1,9 %-le SKPst 2023. aastal, samas kui valitsemissektori võlg langes 22,6 %-lt SKPst 2022. aasta lõpus 23,1 %-le SKPst 2023. aasta lõpus.

(11) 12. juulil 2022 soovitas nõukogu[13] Bulgaarial võtta meetmeid, tagamaks 2023. aastal, et riiklikult rahastatavate esmaste jooksvate kulude kasv on kooskõlas üldiselt neutraalse eelarvepoliitikaga,[14] võttes arvesse jätkuvat ajutist ja sihipärast toetust kodumajapidamistele ja ettevõtetele, kes on energiahindade tõusu suhtes kõige haavatavamad, ja Ukrainast põgenevatele inimestele. Bulgaarial soovitati kohandada jooksvaid kulutusi vastavalt muutuvale olukorrale. Samuti soovitati Bulgaarial suurendada avaliku sektori investeeringuid rohe- ja digipöördesse ning energiajulgeolekusse, võttes arvesse algatust „REPowerEU“, sealhulgas kasutades taaste- ja vastupidavusrahastut ning muid liidu vahendeid. Komisjoni hinnangul oli eelarvepoliitika[15] 2023. aastal üldjoontes neutraalne (0,0 % SKPst). Riiklikult rahastatavate esmaste jooksvate kulude kasv (ilma kaalutlusõigusel põhinevate tulumeetmeteta) andis 2023. aastal eelarvepoliitikasse üldiselt neutraalse panuse 0,2 % SKPst. See panus on tingitud energiahindade tõusu tõttu leibkondade ja ettevõtete toetamiseks võetud (suunatud ja üldiste) erakorraliste toetusmeetmete kulude vähenemisest (1,3 % SKPst). See hõlmab ka suuremaid kulusid Ukraina põgenikele

11 SWD(2024) 602.

12 Eurostat – Euro Indicators, 22.4.2024.

13 Nõukogu 12. juuli 2022. aasta soovitus, milles käsitletakse Bulgaaria 2022. aasta riiklikku reformikava ja esitatakse nõukogu arvamus Bulgaaria 2022. aasta lähenemisprogrammi kohta (ELT C 334, 1.9.2022, lk 11).

14 Komisjoni 2024. aasta kevadprognoosi kohaselt on Bulgaaria keskpika perioodi potentsiaalne SKP kasv, mida kasutatakse eelarvepoliitika mõõtmiseks, 2023. aastal nominaalväärtuses 10,1 %, tuginedes kümne aasta keskmisele potentsiaalsele reaalkasvu määrale ja 2023. aasta SKP deflaatorile.

15 Eelarvepoliitika on määratletud valitsemissektori eelarvepositsiooni iga-aastase muutuse näitajana. Selle eesmärk on hinnata nii riiklikult kui ka ELi eelarvest rahastatavast eelarvepoliitikast tulenevat majanduslikku impulssi. Eelarvepoliitikat mõõdetakse i) keskpika perioodi potentsiaalse majanduskasvu ja ii) esmaste kulude (ilma kaalutlusõigusel põhinevate tulumeetmeteta) muutuse erinevusena, jättes välja COVID-19 kriisiga seotud ajutised erakorralised meetmed, kuid võttes arvesse taaste- ja vastupidavusrahastu tagastamatute toetuste ja muude ELi vahenditega rahastatavaid kulusid.

ajutise kaitse pakkumiseks (0,3 % SKPst). Riiklikult rahastatavate esmaste jooksvate kulude kasv (ilma kaalutlusõigusel põhinevate tulumeetmeteta) on tingitud peamiselt sellest, et hiljuti nähti ette pensionide ja palkade suurenemine. Kokkuvõttes oli riiklikult rahastatavate esmaste jooksvate kulude kasv 2023. aastal kooskõlas nõukogu soovitusega. Taaste- ja vastupidavusrahastu toetustest ja muudest ELi vahenditest rahastatud kulud moodustasid 2023. aastal 1,2 % SKPst. Riiklikult rahastatavad investeeringud moodustasid 2023. aastal 2,7 % SKPst, mis tähendab võrreldes 2022. aastaga aastast suurenemist 0,8 protsendipunkti. Bulgaaria rahastas täiendavaid investeeringuid taaste- ja vastupidavusrahastust ning muudest ELi vahenditest. Bulgaaria rahastas avaliku sektori investeeringuid rohe- ja digipöördesse ning energiajulgeolekusse, näiteks investeeringuid rajatistesse ja ärimudelitesse, mille eesmärk oli kasutada jäätmeid ringmajanduse toetamiseks, samuti investeeringuid energiatõhususe suurendamisse ning looduslike elupaikade ja kaitsealuste liikide tõhusa kaitse toetamisse, kusjuures neid investeeringuid rahastatakse osaliselt taaste- ja vastupidavusrahastust ning muudest ELi vahenditest.

(12) 2024. aasta lähenemisprogrammi peamised prognoosid võib kokku võtta järgmiselt. Eelarveprognooside aluseks oleva makromajandusliku stsenaariumi kohaselt kasvab reaalne SKP 2024. aastal 3,2 % ja 2025. aastal 2,7 %, samas kui THHI inflatsioon on 2024. aastal 2,4 % ja 2025. aastal 2,8 %. Valitsemissektori eelarvepuudujääk peaks suurenema nii 2024. kui 2025. aastal 3 %-le SKPst, samas kui valitsemissektori võla suhe SKPsse peaks 2024. aasta lõpuks suurenema 25 %-le ja 2025. aasta lõpuks 27,3 %-le. Pärast 2025. aastat peaks valitsemissektori eelarvepuudujääk vähenema 2,8 %-le SKPst 2026. aastal ja suurenema taas 3,0 %-le SKPst 2027. aastal. Seega ei ületa prognooside kohaselt valitsemissektori eelarvepuudujääk programmiperioodi jooksul aluslepingus sätestatud kontrollväärtust ehk 3 % SKPst. Vastupidiselt suureneb valitsemissektori võla suhe SKPsse tõenäoliselt pärast 2025. aastat 2026. aastal 30 %-le ja 2027. aastal 30,7 %-le.

(13) Komisjoni 2024. aasta kevadprognoosi kohaselt kasvab reaalne SKP 2024. aastal 1,9 % ja 2025. aastal 2,9 % ning THHI inflatsioon püsib 2024. aastal 3,1 % tasemel ja 2025. aastal 2,6 % tasemel.

(14) Komisjoni 2024. aasta kevadprognoosi kohaselt on valitsemissektori eelarvepuudujääk 2024. aastal 2,8 % SKPst, samas kui valitsemissektori võla suhe SKPsse peaks 2024. aasta lõpuks tõusma 24,8 %-le. Eelarvepuudujäägi suurenemine 2024. aastal tuleneb peamiselt kulutustest pensionidele ja palkadele. Komisjoni prognooside kohaselt on eelarvepoliitika 2024. aastal üldjoontes pärssiv (0,3 % SKPst).

(15) Komisjoni 2024. aasta kevadprognoosi kohaselt rahastatakse 2024. aastal taaste- ja vastupidavusrahastu tagastamatust toetusest kulusid mahus 0,4 % SKPst (2023. aastal 0,1 % SKPst). Taaste- ja vastupidavusrahastu toetustest rahastatavad kulutused võimaldavad teha kvaliteetseid investeeringuid ja viia ellu tootlikkust suurendavaid reforme, ilma et see mõjutaks otseselt Bulgaaria valitsemissektori eelarvepositsiooni ja võlga.

(16) 14. juulil 2023 soovitas nõukogu[16] Bulgaarial järgida konservatiivset eelarvepoliitikat, eelkõige piirata riiklikult rahastatavate esmaste netokulude nominaalkasvu[17] nii, et see

[16] Nõukogu 14. juuli 2023. aasta soovitus, milles käsitletakse Bulgaaria 2023. aasta riiklikku reformikava ja esitatakse nõukogu arvamus Bulgaaria 2023. aasta lähenemisprogrammi kohta (ELT C 312, 1.9.2023, lk 13).

ei ületaks 2024. aastal 4,6 %. Liikmesriikidel paluti 2023. aasta eelarve täitmisel ja 2024. aasta eelarvekava koostamisel võtta arvesse, et komisjon teeb 2023. aasta eelarve täitmise andmete põhjal nõukogule ettepaneku algatada ülemäärase eelarvepuudujäägi menetlused. Komisjoni 2024. aasta kevadprognoosi kohaselt peaksid Bulgaaria riiklikult rahastatavad esmased netokulud suurenema 2024. aastal 6,2 %, mis ületab soovitatud maksimaalset kasvumäära. See riiklikult rahastatavate esmaste netokulude soovitatud maksimaalset kasvumäära ületav kulu on 2024. aastal 0,6 % SKPst. 2023. aastal olid netokulud siiski väiksemad, kui eeldati soovituse esitamise ajal (3,3 % SKPst). Kuna 2024. aasta soovitus sõnastati kasvuna, tuleb vastavuse hindamisel arvesse võtta ka 2023. aasta baasmõju. Kui netokulud oleksid 2023. aastal olnud samad, mida eeldati soovituse esitamise ajal, oleks sellest tulenev netokulude kasvumäär 2024. aastal olnud soovitatud maksimaalsest kasvumäärast 2,7 % SKPst väiksem. Üldiselt hinnatakse, et riiklikult rahastatavad esmased netokulud ei pruugi olla soovitusega täielikult kooskõlas.

(17) Lisaks soovitas nõukogu Bulgaarial võtta meetmeid, et kaotada kehtivad erakorralised energiatoetusmeetmed võimalikult kiiresti 2023. ja 2024. aastal ja kasutada selle tulemusena kokku hoitavaid vahendeid valitsemissektori eelarvepuudujäägi vähendamiseks. Nõukogu täpsustas, et kui uue energiahindade tõusu tõttu on vaja uusi või jätkuvaid toetusmeetmeid, tuleks Bulgaarial tagada, et sellised toetusmeetmed on suunatud haavatavate kodumajapidamiste ja ettevõtete kaitsmisele, on eelarve seisukohast vastuvõetava maksumusega ning säilitavad stiimulid energiasäästuks. Komisjoni 2024. aasta kevadprognoosi kohaselt peaks erakorralistest energiatoetusmeetmetest tulenev eelarve netokulu[18] olema 2023. aastal 0,0 % SKPst ning 2024. ja 2025. aastal 0,0 % SKPst. Erakorralised energiatoetusmeetmed kaotati 2023. ja 2024. aastal võimalikult kiiresti. See on kooskõlas nõukogu soovitusega.

(18) Lisaks soovitas nõukogu Bulgaarial säilitada riiklikult rahastatavad avaliku sektori investeeringud ning tagada taaste- ja vastupidavusrahastust antavate toetuste ja muude ELi vahendite tulemuslik kasutuselevõtt, eelkõige rohe- ja digipöörde edendamiseks. Komisjoni 2024. aasta kevadprognoosi kohaselt peaksid riiklikult rahastatavad avaliku sektori investeeringud 2024. aastal vähenema 2,1 %-le SKPst (2,7 %-lt SKPst 2023. aastal). See vähenemine on osaliselt tingitud ELi struktuurifondide 2014.–2020. aasta programmitöö perioodi lõpust, mille jaoks olid vahendid kättesaadavad kuni 2023. aastani, kuid on suurem vähenemisest, mida saab seletada riikliku kaasrahastamise osakaaluga. Seetõttu ei pruugi riiklikult rahastatavad avaliku sektori investeeringud olla kooskõlas nõukogu soovitusega. Samal ajal prognoositakse, et ELi vahenditest, sealhulgas taaste- ja vastupidavusrahastu toetustest, rahastatavad avaliku sektori kulud peaksid 2024. aastal vähenema 0,8 %-le SKPst (2023. aastal 1,2 % SKPst). See vähenemine on tingitud ELi struktuurifondide 2014.–2020. aasta programmitöö perioodi lõpust, mille jaoks olid vahendid kättesaadavad kuni 2023. aastani.

(19) Prognoosi koostamise ajal teada olevate poliitikameetmete põhjal ja eeldusel, et poliitikat ei muudeta, hinnatakse komisjoni 2024. aasta kevadprognoosis, et

---

17 Esmased netokulud on määratletud kui riiklikult rahastatavad kulud, millest on maha arvatud i) kaalutlusõigusel põhinevad tulumeetmed, ii) intressikulud, iii) tsüklilised töötuskulud ning iv) ühekordsed ja muud ajutised meetmed.

18 Näitaja kajastab meetmete aastast eelarvekulu, milles on võetud arvesse tulusid ja kulusid ning millest on asjakohasel juhul arvatud maha energiatarnijate erakorralisele kasumile kehtestatud maksudest saadud tulud.

valitsemissektori eelarvepuudujääk on 2025. aastal 2,9 % SKPst. Valitsemissektori võla suhe SKPsse peaks suurenema 2025. aasta lõpus 24,6 %-le.

(20) Avaliku sektori investeeringute haldamist on võimalik tõhustada, edendades põhimeetmete rakendamist. Bulgaarias on endiselt puudusi sellistes olulistes valdkondades nagu investeerimisotsuste ja pikaajaliste strateegiliste eesmärkide vastavusse viimine ning kapitalikulude õigeaegne tegemine. Projektide valimise ja hindamise standardmenetlusi, mis põhinevad objektiivsetel kvaliteedi ja maksumuse suhte kriteeriumidel, ei ole veel kehtestatud.

(21) Vastavalt määruse (EL) 2021/241 artikli 19 lõike 3 punktile b ja V lisa kriteeriumile 2.2 sisaldab taaste- ja vastupidavuskava ulatuslikke üksteist vastastikku tugevdavaid reforme ja investeeringuid, mis tuleb rakendada 2026. aastaks. Need peaksid aitama tulemuslikult lahendada kõiki probleeme või märkimisväärset osa probleemidest, mis on kindlaks tehtud asjakohastes riigipõhistes soovitustes. Järele jäänud aja jooksul on oluline kiiresti jätkata kava tulemuslikku rakendamist, et suurendada Bulgaaria pikaajalist konkurentsivõimet rohe- ja digipöörde kaudu, tagades samal ajal sotsiaalse õigluse. Kavast tulenevate kohustuste täitmiseks 2026. aasta augustiks on oluline, et Bulgaaria kiirendaks oluliselt reformide ja investeeringute elluviimist, parandades avaliku halduse toimimist ja avaliku sektori investeeringute haldamist. Täiendavaid jõupingutusi on vaja teha haldusprotsesside digitaliseerimiseks ja hankemenetluste kvaliteedi parandamiseks. Andekate töötajate värbamine, koolitamine ja nendega töösuhte hoidmine on keskse tähtsusega pädeva ametkonna loomisel nii kesk- kui ka kohalikul tasandil. Ettevõtluse reguleerimine on ettevõtete jaoks jätkuvalt peamine probleem ning pool ettevõtjatest peavad seda pikaajaliste investeeringute tegemisel peamiseks takistuseks. Umbes 53 % investoritest ei ole kindlad, et nende investeeringuid kaitstakse seadusega ja kohtutega. Edusammud nendes valdkondades parandaksid samuti Bulgaaria ettevõtluskeskkonda. REPowerEU peatüki kiire lisamine taaste- ja vastupidavuskavasse võimaldab rahastada täiendavaid reforme ja investeeringuid, et toetada Bulgaaria ja ELi strateegilisi eesmärke energia ja rohepöörde vallas. Jätkuvalt on oluline süstemaatiliselt kaasata kohalikke ja piirkondlikke omavalitsusi, sotsiaalpartnereid, kodanikuühiskonda ja muid asjaomaseid sidusrühmi, et tagada laialdane isevastutus taaste- ja vastupidavuskava eduka rakendamise eest.

(22) Osana ühtekuuluvuspoliitika fondide vahehindamisest vastavalt määruse (EL) 2021/1060 artiklile 18 peab Bulgaaria iga programmi 2025. aasta märtsiks läbi vaatama, võttes muu hulgas arvesse 2024. aasta riigipõhistes soovitustes esile toodud probleeme, samuti riiklikku energia- ja kliimakava. Läbivaatamise tulemuste alusel eraldatakse lõplikult iga programmiga ette nähtud ELi rahastus. Bulgaaria on teinud edusamme ühtekuuluvuspoliitika ja Euroopa sotsiaalõiguste samba rakendamisel, kuid on probleeme, mis on jätkuvalt lahendamata. Bulgaarias on rahvaarv vähenenud ja piirkondlikud erinevused on märkimisväärsed, eriti kuna kolm põhjapoolset piirkonda jäävad endiselt arengus maha. Väga oluline on kiirendada ühtekuuluvuspoliitika programmide elluviimist ning suurendada haldussuutlikkust kõikidel tasanditel. Programmidega ette nähtud prioriteedid on jätkuvalt asjakohased. Piirkondlike ja kohalike osaliste suutlikkus rakendada investeeringute suhtes kohalikul tasandil integreeritud lähenemisviisi on endiselt väga oluline. Eriti oluline on edendada teadusuuringute, innovatsiooni ja ettevõtluse piirkondlikke ja kohalikke tugivõrgustikke, kasutades selleks sihipäraseid tehnosiiret ja tehnoloogia ärilist kasutamist hõlbustavaid meetmeid. Jätkuvalt on prioriteediks investeeringud säästvasse transporti, sealhulgas raudtee- ja maanteetaristu arendamisse ning

mitmeliigilisse transporti. Erilist tähelepanu väärib õiglase ülemineku territoriaalsete kavade rakendamine, sealhulgas riiklike, piirkondlike ja kohalike osaliste tõhus juhtimine ja koordineerimine ning nende suutlikkusse suurendamine. Samuti on vaja jätkata keskkonnahoidlikke investeeringuid, eelkõige selleks, et parandada veemajandust, joogiveega varustamist ja reovee puhastamist ning tagada tõhus jäätmekäitlus ja ressursside majandamine. Endiselt püsib tööjõupuudus, eelkõige sotsiaalteenuste, näiteks õendusteenuste valdkonnas. Kuigi töötus on üldiselt madal, on see endiselt palju suurem haavatavate rühmade (noored, puuetega inimesed ja romad) seas ja mõnes piirkonnas, mis viitab võimalustele tööjõudu suurendada. Jätkuvalt on esmatähtsad aktiivsed tööturupoliitika meetmed, eelkõige tööturust kaugemal olevate rühmade jaoks, ning investeeringud oskuste, eelkõige rohe- ja digipöördeks vajalike oskuste omandamisse. Endiselt on vaja keskenduda kvaliteetsele ja kaasavale haridussüsteemile, sealhulgas Euroopa lastegarantii rakendamisele. Vaatamata järkjärgulisele vähenemisele on Bulgaarias vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse ohus elavate inimeste (sh iga kolmas laps ja rohkem kui iga kolmas üle 65aastane eakas) osakaal üks suurimaid. See on märkimisväärselt suurem ka puuetega inimeste ja romade puhul. Lisaks on sissetulekute ebavõrdsus väga suur. Nende probleemide lahendamine aitaks ka toetada ülespoole suunatud sotsiaalset lähenemist kooskõlas komisjoni talituste teise etapi riigianalüüsiga, mis põhineb sotsiaalse lähenemise raamistiku põhimõtetel[19]. Bulgaaria võiks kasutada ka Euroopa strateegilise tehnoloogia platvormi algatust, et suurendada investeeringuid digitaliseerimisse, puhtasse ja ressursitõhusasse tehnoloogiasse ning tööstuse rohepöördesse. See algatus võimaldaks Bulgaarial täita oma kohustusi seoses puhta tehnoloogia, ringmajanduse ja vähese CO_2-heitega majandusega, kasutades selleks oma nutika spetsialiseerumise strateegiat, ning tagada sidus lähenemine tööstuse kestlikkuse suurendamisele.

(23) Bulgaaria seisab silmitsi mitme lahendamist vajava küsimusega, mis on seotud majanduse CO_2 heite vähendamise ja energiatootmise, säästva transpordi ning hariduse ja oskuste kvaliteediga. Nendega võiks tegeleda ka väljaspool taaste- ja vastupidavuskava ning ühtekuuluvuspoliitika programmide kohaldamisala.

(24) Juurdepääs puhtale ja taskukohasele energiale on Bulgaarias jätkuvalt üks suurimaid probleeme. Kuigi riik on teinud mõningaid edusamme, on endiselt mõningaid struktuurseid raskusi. Eelkõige takistab puhtale ja taskukohasele energiale üleminekut ühe olulise taaste- ja vastupidavuskava raames ette nähtud CO_2 heite vähendamise reformi ehk elektrituru liberaliseerimise edasilükkamine. Lisaks on Bulgaaria kaugküttesüsteemid sageli halvas tehnilises seisundis ning enamik neist põhinevad peamiselt maagaasil või söel. 2023. aastal suurenes fotogalvaanilise päikeseenergia kasutuselevõtt märkimisväärselt ning selle osa uues ülesseatud võimsuses oli üle 1,2 GW, mis tähendab, et koguvõimsus oli peaaegu 3 GW. Ülesseatud tuuleenergia tootmisvõimsus on viimase kümne aasta jooksul siiski jäänud samaks ja maismaarajatistes on see kokku 700 MW. Tuuleenergia võib siiski suurendada elektrisüsteemi tasakaalustamisvõimsust tipuvälisel ajal. Avamere tuuleenergia kasutamata tehniline potentsiaal on hinnanguliselt 26 GW[20]. Samal ajal on üha ilmsem, et energia salvestamine on ebapiisav, eriti päikesepaistelistel tundidel, mis seab ohtu võrgupõhiste taastuvate energiaallikate pideva tööshoidmise Bulgaarias. Hoolimata tugevatest elektriühendustest naabritega, sealhulgas uus 400 kV liin Kreekaga (PCI Maritsa East-Nea Santa), on ülekande- ja jaotusvõrkudes endiselt

[19] SWD(2024) 132 final.

[20] Maailmapank, „Offshore Wind Energy Potential in the Black Sea“, Washington, D.C., märts 2020.

kitsaskohti. Olukorda võiks parandada võrkude haldamise täiustamise meetmetega, näiteks tarkvõrgu elementidega, sealhulgas nutiarvestid ja tarbimiskajaseadmed. Kuigi energiaostuvõimetuse näitajad on Bulgaarias veidi paranenud, esineb endiselt märkimisväärseid probleeme. Nende inimeste osakaal, kes ei suuda oma kodu piisavalt soojana hoida, oli 2022. aastal 22,5 %, mis on suurim ELis ning tublisti üle ELi keskmise (9,3 %). Kuigi Bulgaaria on kehtestanud energiaostuvõimetuse ametliku määratluse, ei ole konkreetsed toetuskavad veel täielikult välja töötatud ning praegune sihtostarbeline küttetoetus on nii kestuse kui ka katvuse poolest piiratud.

(25) Bulgaaria jaoks on suur probleem kasvuhoonegaaside heide, mille allikas on transport, eelkõige maanteetransport, mille kasvuhoonegaaside heide suurenes 2022. aastal (võrreldes 2005. aasta tasemega) 29 %. Sõiduautode osakaal on endiselt suur ja akutoitega elektrisõidukite osakaal endiselt väga väike. Lisaks ei ole laadimistaristu ikka veel piisav, kuna iga kolme elektrisõidukite kohta on vaid üks laadimispunkt, mis takistab elektrisõidukite kasutuselevõttu. Lisaks jääb Bulgaaria raudteetaristu alla ELi keskmisest tasemest, kusjuures põhja- ja lõunapoolsete piirkondade vahel on spetsiifilisi erinevusi. Väga oluline on suurendada investeeringuid riigi raudteevõrku ja suurendada säästva linnatranspordi algatuste arvu, tagada transpordiühendus põhja- ja lõunapiirkondade, suurte linnakeskuste ning maa- ja äärealade vahel ning viia lõpule TEN-T võrguga ühenduse loomine.

(26) Hoolimata mõningatest taaste- ja vastupidavuskava raames õigusraamistikus tehtud muudatustest, on haridustulemused Bulgaarias halvad ja on veelgi halvenenud. Võrreldes eelmiste aastatega on riigi tulemused viimastes rahvusvahelistes hindamistes olnud kehvemad. Kehvade tulemustega õpilaste osakaal matemaatikas, lugemises ja loodusteadustes, nagu näitab OECD rahvusvahelise õpilaste hindamise programm, on üks kõige murettekitavamaid ELis. 53,5 % 15aastastest ei ole matemaatikas, 52,9 % lugemisoskuses ja 48 % loodusteadustes isegi minimaalset oskuste taset, kusjuures ebasoodsas olukorras olevate õpilaste osakaal on väga suur. Riiklikud standardeksamid näitavad suurt ja kasvavat tulemuste ebavõrdsust ja tugevat sotsiaalset segregatsiooni Bulgaaria haridussüsteemis. Ligikaudu 50 % kooliõpetajatest on vähemalt 50-aastased ja tekkimas on õpetajate nappus. Vaatamata mõningatele edusammudele on õpetajate põhiõppe ja pideva kutsealase arengu parandamine, mis peaks suurendama hariduse kvaliteeti ja võrdseid võimalusi, endiselt problemaatiline. Haridussüsteemist varakult lahkunud noorte osakaal on viimastel aastatel vähenenud, kuid on endiselt eriti suur romade hulgas ja maapiirkondades. Kuna peale selle on täiskasvanute osalemine õppes vähene (9,5 % võrreldes ELi keskmisega 39,5 %), on oskused ebapiisavad, mis kahjustab tööalast ja üldist konkurentsivõimet. Kutsehariduse ja -õppe õigusraamistiku kohaselt peavad kõigi kutsealade üldisesse kutsealasesse koolitusse kuuluma kohustuslikud keskkonnakaitsealased oskused. Lisaks sisaldavad söekaevanduspiirkondade õiglase ülemineku kavad mitut meedet, mille eesmärk on korraldada tööjõu ümberõpet ja töökohtade loomist nendes Bulgaaria piirkondades. Digioskuste tase on endiselt palju madalam (35,5 % võrreldes 55,5 %ga 2023. aastal) kui ELi keskmine ja mõjutab tööalast konkurentsivõimet. Nende probleemide lahendamiseks on loodud taaste- ja vastupidavusrahastust rahastatav ambitsioonikas projekt, mis parandab tööjõu oskuste täiendamist ja ümberõpet, keskendudes digioskustele, kuid selle rakendamine on viibinud,

SOOVITAB Bulgaarial võtta 2024. ja 2025. aastal järgmisi meetmeid.

1. Esitada õigeaegselt keskpika perioodi eelarve- ja struktuurikava. Piirata kooskõlas reformitud stabiilsuse ja kasvu pakti nõuetega netokulude[21] kasvu 2025. aastal määrani, mis on kooskõlas valitsemissektori eelarvepuudujäägi hoidmisega allpool aluslepingus sätestatud kontrollväärtust 3 % SKPst ja valitsemissektori võla hoidmisega mõistlikul tasemel keskpikas perspektiivis.

2. Kiirendada märkimisväärselt ühtekuuluvuspoliitika programmide ning taaste- ja vastupidavuskava rakendamist, et viia reformid ja investeeringud lõpule 2026. aasta augustiks, parandades avaliku halduse toimimist ja selle suutlikkust, muu hulgas piirkondlikul tasandil, muutes hankemenetlused kvaliteetsemaks ning suurendades reguleerivate asutuste sõltumatust ja parandades nende toimimist. Viia kiiresti lõpule töö kava „REPowerEU“ peatükiga. Jätkata ühtekuuluvuspoliitika programmide vahehindamise raames keskendumist kokkulepitud prioriteetidele ja võtta samal ajal arvesse võimalusi, mida pakub Euroopa strateegilise tehnoloogia platvorm konkurentsivõime parandamiseks.

3. Parandada haridust ja koolitust, sealhulgas ebasoodsas olukorras olevate elanikkonnarühmade jaoks, tõhustades õpetajakoolitust ning rakendades pädevuspõhist õpetamist ja õppimist. Vähendada tööjõupuudust ja parandada töötajate oskusi, et suurendada konkurentsivõimet ja toetada rohepööret.

4. Vähendada sõltuvust fossiilkütustest ja kiirendada üleminekut puhtale energiale, eelkõige minnes kaugküttes üle taastuvenergiale ja võttes kasutusele tuulegeneraatorid. Tagada piisav salvestusvõimsus, et suurendada energiasüsteemi paindlikkust. Tugevdada elektrivõrgutaristut, võttes kasutusele tarkvõrgu elemendid ning luues rohkem süsteemidevahelisi energiaühendusi naaberriikidega. Vähendada energiaostuvõimetust, rakendades sihtotstarbelisi meetmeid, millega vähendatakse nende inimeste osakaalu, kes ei suuda oma kodu piisavalt soojana hoida. Edendada säästva linna- ja raudteetranspordi kasutuselevõttu ja kasutamist, sealhulgas kiirendades vajaliku taristu arendamist.

Brüssel,

Nõukogu nimel
eesistuja

[21] Vastavalt määruse (EL) 2024/1263 artikli 2 lõikele 2 on netokulud valitsemissektori kulud, millest on maha arvatud intressikulud, kaalutlusõigusel põhinevad tulumeetmed, liidu programmidega seotud kulud, mis kaetakse täielikult liidu vahenditest saadava tuluga, riikide kulud liidu rahastatavate programmide kaasrahastamiseks, töötuskindlustushüvitiste kulude tsüklilised elemendid ning ühekordsed ja muud ajutised meetmed.